

A szabadalmi információszolgáltatás aktuális kérdései a PATLIB '98 konferencia tükrében

Az Európai Szabadalmi Egyezmény tagországainak szabadalmi könyvtárai és az iparjogvédelmi információszolgáltatásban érdekelt szervezetek képviselői idén Spanyolországban (Alicante) tartották éves vándorgyűlésüket. A konferencia résztvevői a következő évek információpolitikáját meghatározó kérdéseket vitatták meg.

Bevezetés

A szabadalmi könyvtárak éves vándorgyűlését 1989 óta az EPIDOS, az Európai Szabadalmi Hivatal Információs és Dokumentációs Alhivatala rendezi. Résztvevői visszatérő rendszerességgel nemcsak az európai szabadalmi hivatalok könyvtárai, hanem az egyetemek, technológiaközvetítő központok és ipari parkok képviselői, valamint szabadalmi ügyvivők.

Az ez évi konferencia programja négy fontos téma köré csoportosult:

- regionális szabadalmi információpolitika,
- foglalkozás az ügyfelekkel,
- a jövő technikájának hatása,
- nemzetközi csere, szakmai együttműködés.

A felsorolt négy témakörből is sejthető, hogy az iparjogvédelmi információszolgáltatás emberi és technikai tényezőinek sokoldalú megvitatására került sor. Az előadók között volt az EPO-n (European Patent Office = Európai Szabadalmi Hivatal) és az EU-országok hivatalain kívül a Japán Szabadalmi Hivatal és az USA Szabadalmi és Védjegy Hivatalának képviselője is. Az előadások felvázolták mindazokat a problémákat, amelyekkel az egyes országok, illetve az EPIDOS képviselői naponta találkoznak szolgáltatásaik során.

A szabadalmi információszolgáltatók és a gazdasági élet szereplői közötti kapcsolat szorosabbra fűzésének óhaja minden témakör vitacsoportjában hangot kapott. A szabadalomtudatosság még az egyetemi oktatók körében is növelhető, a kis- és középvállalkozások szereplői ugyancsak abba a körbe tartoznak, ahol bőven van tennivalója a szabadalmi hivatalok promóciós munkatársainak.

Az Európai Szabadalmi Hivatal új információpolitikája

Az Európai Szabadalmi Hivatal információpolitikájában 1997 volt a fordulat éve. A nemzetközi

összefüggésekben való gondolkodás arra a felismerésre vezette az EPO illetékeseit, hogy minden területen nyitniuk kell. A nyitás igénye az információtechnikai fejlesztésekre éppúgy vonatkozik, mint az árpolitikára, vagy a felhasználók különböző csoportjaival való kapcsolatra.

Alapvető változásokat jelentett az új alapelvek megfogalmazása:

- Az európai szabadalmaztatás díjainak csökkentése.
- Minden ország szabad hozzáférést biztosítson a szabadalmi információhoz.
- Ingyenes szolgáltatás a tagországoknak, illetve önköltséges szolgáltatás a nem tagországoknak.
- A technológiaközvetítő központok támogatása szabadalmi információval.

Az IBM Patent Server megjelenése az Interneten ráirányította a figyelmet az Európai Unió szabadalmi információszolgáltatásainak lemaradására. A hátrány ledolgozására óriási fejlesztési projekt indult meg az EPO égisze alatt.

Az új információpolitikai elvek a projekt fázisait jelentős mértékben segítették.

Európai szabadalmi Internet projekt

A koncepció: az Európai Szabadalmi Hivatalnak olyan projekt kidolgozására kell törekednie, amely áthidalja a különbséget az Európai Szabadalmi Hivatal és az USA, illetve a Japán Szabadalmi Hivatal információs szolgáltatásai között.

A kooperációs program keretében a tagországoknak egy közös rendszeren belül kell hozzáférhetővé tenniük szabadalmi információs adataikat.

DIPS (Distributed Internet Patent Services = osztott szabadalmi szolgáltatás az Interneten) projekt

Ennek érdekében az alábbi teljesen integrált hozzáférési szinteket kell definiálni:

- nemzeti szint az egyes országok adatainak,
- átfogó szint a közérdeklődésre számot tartó adatoknak.

A felhasználóknak minden országban saját nyelvükön kell hozzáférniük a rendszerhez, mindkét szinten megfelelő nemzeti nyelvű interfésszel.

A szabadalmi dokumentáció már napjainkban is széles körben hozzáférhető az Interneten, jelentősége növekvő tendenciát mutat. Ezt a lehetőséget ugyanúgy ki kell használni a szabadalmi információs szolgáltatásban, mint 10 évvel ezelőtt a CD-ROM technikáét.

Az európai, egyesült államokbeli, a japán és a Patent Cooperation Treaty (több földrész országaira szóló szabadalmi együttműködési megállapodás) szabadalmak hozzáférését is biztosítani kell.

A felhasználók számára a rendszerben való kutatás ingyenes. A dokumentumszolgáltatással kapcsolatos díjszabás kidolgozása folyamatban van.

A projekt rugalmas hozzáférést szándékozik biztosítani mind a felhasználó hazájának szabadalmi dokumentumaihoz, mind más országok dokumentumaihoz, a kutatás konkrét helyétől függetlenül.

A cél az, hogy 1970-től kezdődően teljes körben lehetővé váljék a bibliográfiai adatokban való kutatás, nem teljes körben pedig 1920-ig visszamenőleg dolgozzák fel az EU országainak szabadalmi adatait bibliográfiai adatbázis formájában. A „szabadalomcsaládok” reprezentatív tagjai a bibliográfiai adatok kívül az előlapi információkat, a jellemző ábrát és a teljes szöveget is tartalmazzák angol, francia vagy német nyelven.

A projekt második szakaszában már egész oldalas képmásdokumentumok szolgáltatására is sor kerülhet. A nemzeti hivatalok szerepe a szolgáltatásban megnő, mert a kéréseket összegyűjtve, egy csomagban is küldhetik olyan anyagok esetében, amelyek az 1. szinten indított keresések eredményeképpen a nemzeti dokumentumokra vonatkoznak. A releváns dokumentumok a család-kapcsolatok indextáblája segítségével bármely nyelven kereshetők lesznek. A dokumentumok teljessége az oltalom megadásának dátumától függően 1970-től teljes, vagy 1920–1970 között részleges lehet. A tervek szerint a projekt első szakasza 1998 közepétől válik működőképessé.

GLOBALPat – új CD-ROM adatbázis

Az alicantei PATLIB '98 konferencián mutatta be az Európai Szabadalmi Hivatal legújabb optikai lemezes adatbázisát. Előzményei a First Page Database elnevezésű adatbázisra vezethetők vissza. Ebben megtalálható a világ szinte minden szabadalmi szakirodalmi információja angol nyel-

ven. Az adatbázis jellegzetessége, hogy minden szabadalomcsalád egyetlen jellemző tagját tartalmazza; a dokumentumok bibliográfiai leírásán kívül a cím és kivonat szövegét, s ahol releváns, a jellemző ábrát közli. A GLOBALPat rövid ismertetőjének fejlécét mutatja be az 1. ábra.

1. ábra A GLOBALPat adatbázis ismertetője

Nemzetközi együttműködés

Az új optikai lemezes adatbázis a három nagy szabadalmi hivatal: az USA-beli, a japán és az Európai Szabadalmi Hivatal háromoldalú együttműködése révén jött létre. A kooperáció az adatbázis előkészítési munkálatait és a nem angol nyelvű dokumentumok fordítását is finanszírozta.

Az adatbázis dokumentumait adó országok (az ország, illetve a hivatal kódjával jelölve): US, EP (Európai Szabadalmi Hivatal), FR, DE, GB, CH és WO (a Szellemi Tulajdon Világszervezete égisze alatt a Patent Cooperation Treaty keretében tett bejelentések).

Mivel az együttműködő hivatalok a dokumentumok számítógépes feldolgozását a 70-es évektől végzik, a First Page Database – országtól és évtől függően – ekkortól indítja dokumentumállományát.

A GLOBALPat dokumentumai

A kiválasztás elsődleges szempontja: minden dokumentum egy egyszerű szabadalomcsaládot képvisel. Az egyszerű dokumentumcsalád fogalma az azonos prioritású dokumentumok csoportját jelöli. Ez a bibliográfiai leírás és a jellemző ábra forrásdokumentuma. Ennek a szabadalomnak a lajstromszáma szolgál azonosítóul a logikai rekordhoz.

Az adatállomány a CH, DE, EP, FR, GB, US és WO dokumentumok körére korlátozódik.

A Japán Szabadalmi Hivatal a PAJ nevű optikai lemezes adatbázisában teszi közzé leírásait. A PAJ lemezek óriási száma indokolja, hogy adatai ne épüljenek bele a GLOBALPat adatállományába.

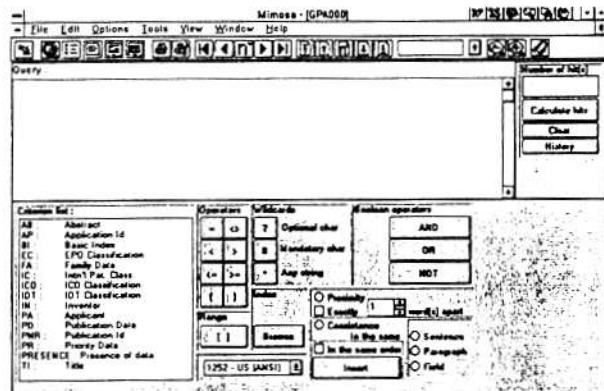
A jelenleg 166 optikai lemezen megtalálható retrospektív adatállomány további részleteit az 1. táblázat mutatja az egyes országokra vonatkozó lajstromszámkorlátokkal:

1. táblázat

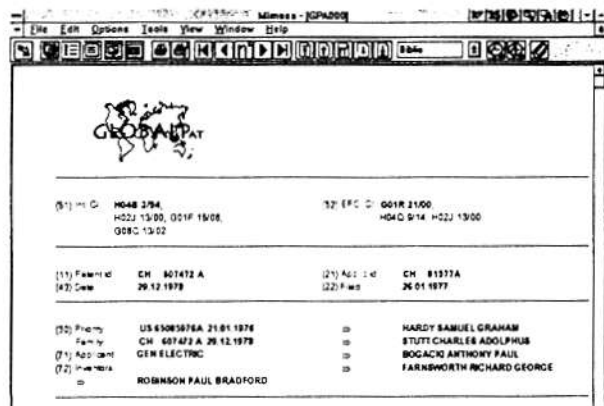
Ország	Legkorábbi lajstromszám	Évszám
CH	594280	1977
DE	3100003	1982
EP	0000001	1978
FR	2529432	1984
US	3631538	1978

Az adatbázisban található szöveges rajzok az ISO-8879 szabvány szerinti SGML (Standard Generalized Markup Language) dokumentumok. A dokumentumtípus definiálása a WIPO (Szellemi Tulajdon Világszervezete) ST.32 szabvány szerint történt. A GLOBALPat adatbázis MIMOSA szoftverrel készült.

A GLOBALPat keresőfelülete látható a 2. ábrán, egy találat megjelenítési formátumát szemlélteti a 3. ábra.

2. ábra A GLOBALPat adatbázis keresőfelülete

3. ábra Találatmegjelenítés a GLOBALPat adatbázisban

Európán kívüli regionális szabadalmi információszolgáltatás

Az európai országok szabadalmi könyvtárainak képviselőin kívül az amerikai és japán szabadalmi információszolgáltató intézmények képviselői is a meghívott előadók között szerepeltek.

Iparjogvédelmi központok Japánban

A Japán Szabadalmi Hivatal képviselője a japán szabadalmi információszolgáltatás országos rendszerét ismertette.

Az országos hálózat szolgáltatásait a helyi könyvtárak és iparvállalatok is igénybe veszik. Érdekes felmérést végzett a Japán Szabadalmi Hivatal a kis- és középvállalatok körében a szabadalmi információ használatáról. Ebből kiderült, hogy számos ok miatt még Japánban sem általános a szabadalmi információ jelentőségének ismerete. Egy kérdőíves vizsgálat eredménye – az arra a kérdésre válaszolók körében, hogy miért nem veszik igénybe a szabadalmi információt – a következő:

- nem ismerték még föl a szabadalmi információ hasznát – 29,6%,
 - nincs, aki foglalkozna a szabadalmi információ beszerzésével – 32,8%,
 - költséges az információ feldolgozása – 22,5%,
 - egyéb okok – 15,1%.
- Az iparjogvédelmi központokat éppen azzal a céllal hozták létre, hogy segítsék
- a szabadalmi információ értékének felismerését,
 - a szabadalmi információkeresés technikájának megismertetését,
 - a helyi kis- és középvállalatok igényeinek megfelelően feldolgozott szabadalmi információ rendelkezésre bocsátását.

Szabadalomközvetítési politika Japánban

A két legfontosabb alapelv:

- a kihasználatlan szabadalmat új üzlet létrehozása érdekében kell eladni és felhasználni,
- a Japán Szabadalmi Hivatal támogatja a technológiaközvetítést az értékes, de kihasználatlan szabadalmakkal.

A szabadalomközvetítés Japánban többféle szervezet segítségével történik. A szabadalomközvetítő kiállítások, szabadalmi tanácsadók, szabadalomfelhasználási programok, adatbázisok, szabadalomtérképek, szemináriumok feladata elősegíteni a szabadalmak átadását a kis- és középvállalatok, a nagyvállalatok, az egyetemek, kutatóintézetek között.

USA: Szabadalmi és Védjegy Letéti Könyvtári Program (PTDL)

Az amerikai USPTO (US Patent and Trademark Office = az USA Szabadalmi és Védjegy Hivatala) meghívott előadója a regionális szabadalmi információszolgáltatási rendszert mutatta be, amelyet Szabadalmi és Védjegy Letéti Könyvtári Programnak neveznek (Patents and Trademarks Deposit Library = PTDL). Az USPTO a programban részt vevő intézményekkel szerződést kötött az iparjogvédelmi információ regionális közvetítésére.

Az együttműködés a következő partner információszolgáltató intézményeken keresztül valósul meg:

- a Sunnyvale Innovációs Központ 1994-ben,
- a Nagy-tavak Szabadalmi és Védjegy Központ (Detroit) 1995-ben,
- a South Central Iparjogvédelmi Partnerség a Rice Egyetem Könyvtárában 1998-ban kezdte meg tevékenységét.

Az iparjogvédelmi regionális információszolgáltatási program feladata a hatékony szabadalmi és védjegy-információ szolgáltatása. Ennek megfelelően biztosítja a színvonalas információtechnikai háttérrel, az online (APS text, APS image, X-search) kutatási eszközökhöz való hozzáférést, a gyors digitális és analóg (G4 és G3) faksimile szolgáltatásokat, továbbá helyben fogadhatnak és iktathatnak bizonyos bejelentési kérelmeket és dokumentumokat. 48 óra vagy ennél is kevesebb idő alatt szolgáltatják a USPTO gyűjteményében megtalálható külföldi szabadalmi dokumentumokat.

Az USPTO a partnereknél jelentkezők számára megteremti a szabadalmi szakértőkkel való bizalmas videokonferencia lehetőségét.

Technikai háttér

Minden résztvevőnek minimálisan két munkafeladata van az online keresésre (APS szöveg és képmás), X-search (védjegy-kép és szöveg) keresésére; rendelkezésre áll a CASSIS adatbázis, USAPAT CD-ROM adatbázis; nagy sebességű digitális és analóg faksimile rendszer, biztonságos hálózati vonalak vehetők igénybe.

Az USPTO szakértői, előadói és oktatási anyagai a partner intézményekben kívánság szerint rendelkezésre állnak, és közvetítenek egyes iparjogvédelmi ügyintézők között. A zöld szám, az ingyenes e-mail és hangposta ugyancsak az igénybe vehető szolgáltatások között szerepelnek. Ugyanakkor a statisztika jelentőségére is felhívták a partnerek figyelmét, amely a számlázásban és a stratégiai tervezésben is szerepet játszik.

A Nagy-tavak Szabadalmi és Védjegy Központja

A Detroiti Városi Könyvtár 1995-ben csatlakozott a partnerséghez. A régió kiválasztása nem volt véletlen, ugyanis a legtöbb szabadalmat kibocsátó első öt terület között van az Egyesült Államokban.

A partnerséggel járó technikai eszközök használata és a szolgáltatások bevezetése nem okozott gondot az előzetesen kiképzett könyvtárosoknak. A felhasználók hamar hozzászoktak az információkeresés eszközeinek használatához, a kutatásokból adódó konklúzió, az eredmények értékelése azonban elbizonytalanított sok felhasználót, különösen azokat szép számmal, akik az Internetről származó információkat vetették össze a PTDL szolgáltatóéval. A partner könyvtárak webhelyei gyakran adnak alapvető tájékoztatást a keresés során jelentkező problémákkal kapcsolatban, ezzel segítve az önálló kutatásban magukra maradókat. Az információszakember személyes segítsége ugyancsak nem hanyagolható el az információszolgáltatás használatát tekintve, bár ennek sokkal szűkebb a lehetősége a törvényi szabályozás miatt, mint Magyarországon.

Internetes újdonság a szabadalmi tájékoztatásban

Az amerikai iparjogvédelmi információszolgáltatást igénybe vevő felhasználó igazi információtechnikai „nagyágyúval”, a *Text Knowledge Miner*-rel ismerkedhetett meg a PATLIB '98 konferencián, az IBM standján.

A program az adatbázisokból kiválasztott tárgyszavak alapján a találati halmazban szereplő dokumentumokat szövegelemzésnek veti alá. A szövegelemzés eredményét felhasználva különböző szempontok szerint csoportokat képez, súlyozott statisztikát készít, csoportosít, a találatokból sorrendet állít fel, megrajzolja az összefüggések térképét. Ezeket a műveleteket eddig a kutatóknak kellett elvégeznie fáradságos munkával. A releváns dokumentumok beszerzése az adatbázisoktól közvetlenül megrendelhető.

A programmal végzett vizsgálatok alapján a fejlesztések rejtett trendjei kimutathatóvá válnak. A különböző tudományterületeknek megfelelő demonstrációs programcsomagok három különböző címen található az Interneten 1998 márciusától:

IBM Text Knowledge Miner:

<http://netmining4.dfw.ibm.com:82>

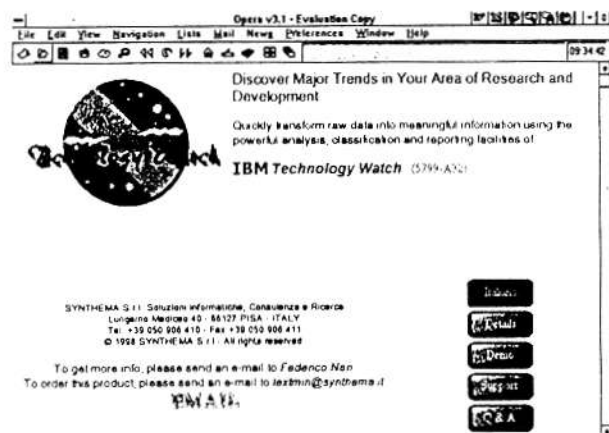
IBM Technology Watch:

<http://www.synthema.it/tewat/maine.htm>
user/id=Text, password=Demo

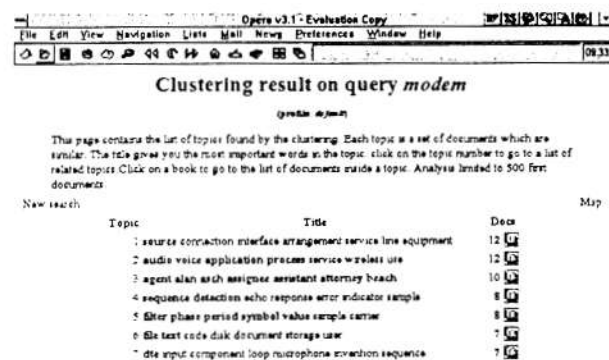
IBM Intelligent Miner for Text:

<http://www.sotware.ibm.com/iminer.fortext>

A borsos árú programcsomagok megvásárlásával új, eddig más módon nem megoldott komplex, adott esetben döntés-előkészítő szolgáltatásokat indíthatnak a tulajdonosok.

4. ábra Az IBM Technology Watch demó bejelentkező képernyője

5. ábra A csoportosítás eredményét ábrázoló képernyő az IBM Text Knowledge Minerben

6. ábra Egy találat megjelenítése az IBM Text Knowledge Minerben

Az IBM Technology Watch demóprogramjának első képernyőoldalát láthatjuk a 4. ábrán.

Az IBM Text Knowledge Miner program csoportosító funkciójának eredményét mutatja az 5. ábra, míg egy mintatalálat megjelenítését a 6. ábra.

Távlatok

A PATLIB '98 konferencia ünnepélyes záróaktusán Ingo Kober, az Európai Szabadalmi Hivatal elnöke kitért arra a hatalmas szemléleti változásra, amely az elmúlt évvel kezdődött az EPO égisze alatt zajló szabadalmi információszolgáltatásban. A 2000. éven túlmutató perspektívát rajzolt az iparjogvédelemben részt vevők számára, megemlítve a hamarosan kijelölendő PATLIB-központok jövőbeli jelentőségét és szerepét a regionális iparjogvédelmi szolgáltatásban.

Fogalommagyarázat

Európai Szabadalmi Hivatal: Az Európai Szabadalmi Szervezet intézménye, az 1971-ben aláírt Münchener Egyezmény alapján jött létre, az európai szabadalmak engedélyezését végzi. Székhelye München.

Európai szabadalmi bejelentést bármely jogi vagy természetes személy benyújthat, olyan országból is, amely nem részese az egyezménynek. Az európai szabadalom engedélyezése után a megadott szabadalmat mindazokban az országokban nemzeti szabadalomként lajstromozzák, amelyeket a bejelentés benyújtásakor a bejelentő megjelölt.

Münchener Egyezmény: Az európai szabadalmi integráció rendszerét szabályozó okirat. A rendszer az országok csatlakozása szempontjából zárt, míg a bejelentési lehetőség szempontjából nyitott.

EPIDOS: Az Európai Szabadalmi Hivatal Információs és Dokumentációs Alhivatala az iparjogvédelmi információ szervezeti és információtechnikai területét gondozza és fejleszti. Feladatköre kiterjed az európai és Európán kívüli intézményekkel történő iparjogvédelmi információs kooperációra is.

Patent Cooperation Treaty: Szabadalmi Együttműködési Szerződés. 1970-ben írták alá Washingtonban, 1980-ban csatlakozott hozzá Magyarország. Célja: megkönnyíteni a találmányok jogi oltalmának elnyerését olyan esetekben, amikor ugyanazt a találmányt több országban kívánják szabadalmaztatni.

Beérkezett: 1998. VIII. 3-án.